

НИШ И ВИЗАНТИЈА XXI / NIŠ AND BYZANTIUM XXI

„Византија - традиција и савременост“
“Byzantium - tradition and contemporaneity”

РЕЗИМЕ / SUMMARY

Име и презиме	АЛЕКСАНДРА -ДИМИТРИЈЕВИЋ
Наставно-научно звање	Асистент, мастер историје уметности
Адреса посла	Филипа Вишњића б.б. 38220 Косовска Митровица
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	alexandra.sanja.rainbow@gmail.com
Тема	ПИТАЊЕ ПОСТОЈАЊА КУЛЕ ЗВОНИКА НАД СПОЉНОМ ПРИПРАТОМ МАНАСТИРА ГРАЧАНИЦЕ

РЕЗИМЕ

Питање постојања куле звоника на грачаничкој припрати је комплексно, из неколико разлога. Први разлог је да никакви писани подаци о звонику не постоје, нити су пронађени остаци звоника, затим, једини податак о постојању звоника је графички приказ цркве из 1539. са фронтисписа штампаног Октоиха, на основу којег се не може са сигурношћу утврдити његов тачан положај, и као трећи разлог се може навести и то да неколико истраживача различито тумаче и различито претпостављају његов положај на основу остатака темеља два ступца, за које се не може тврдити коју су тачно функцију имала. Уколико би се утврдило да је изнад грачаничког ексонартекса стварно постојао звоник, и судећи на основу сачуваног фронтисписа, онда би он, као и звоници на Богородици Љевишкој и у Пећи, припадао посебној групи звоника, грађених изнад припрате, а који се граде од почетка XIV века. Оно што чини заједничку одлику овакве групе звоника је њихов положај у односу на цркву, у њеној подужној осовини, уклопљен у горњу конструкцију нартекса. У науци је прихваћено мишљење да су звоници грађени уз епископске цркве још из времена св. Саве, и да се та пракса и касније настављала. Када би се утврдило да је над грачаничким ексонартексом постојао звоник, онда би он, поред наведених разлога, највероватније био подигнут и због налагања литургијских потреба, а поред своје практичне намене, доприносио би и монументалнијем изгледу цркве. Циљ овог рада је да се коришћењем компаративног метода, пронађу аналогije и паралеле са сличним архитектонским остварењима. За ближе одређивање карактеристика архитектонског украса и начина градње звоника, био би коришћен и дескриптивни метод, који ће имати већу вредност онда када се једноставно описивање, повеже са објашњењима о уоченим важним обележјима, као и везама и међусобним односима општих функционалних потреба и архитектонског украса и начина градње. На овај начин, могло би се закључити да ли је изнад спољне припрате манастира Грачанице, стварно постојао звоник.

Име и презиме	Анђела Гавриловић
Наставно-научно звање	Доктор наука, виши научни сарадник
Адреса посла	Чика Љубина 18-20, 11 000 Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	andjela1321@gmail.com
Тема	„ДИВНО И НАЈУМЕТНИЧКИЈЕ“ ИЛИ О ПОСЕБНОЈ УМЕТНИЧКОЈ И ЛИТЕРАРНОЈ ТРАДИЦИЈИ ОПИСИВАЊА НАЧИНА СЛАГАЊА КАМЕНА НА ФАСАДАМА ДЕЧАНСКОГ КАТОЛИКОНА

РЕЗИМЕ

Описујући живот и дела Светог српског краља Стефана Дечанског (1322–1331), аутор другог житија Светог краља, Григорије Цамблак (око 1360–1419/1420) посебне редове и пажњу посвећује начину градње храма, прецизније, начину на који су камени мермерни блокови на фасадама цркве спајани у корпус грађевине. Том приликом, Цамблак наводи: „А камење једнога са другим сачлањено је дивно и најуметничкије, тако да изгледа да је лице целога онога храма један камен, пречудно састављен вештином да изгледа као да је срastaо у један, који се јавља у неисказаној неко лепоти, тако да се велика благодет сија онима који гледају, и увек лепота камена и величина даје храму највећу красоту, пошто је саврђено извајан камен, на достојнолепност онима који су га учинили“. У раду ће бити речи о пореклу и традицији оваквог специфичног начина описивања изградње дечанског храма. У раду ће бити изнете аналогије оваквом решењу у књижевности и уметности, и у складу са тиме биће указано на значај ових истраживања.

Name	ANDREA M. PÜLZ
Title	Dr.
Organization address	Austrian Archaeological Institute, Dep. Historical Archaeology Franz Klein-Gasse 1, 1190 Vienna
Home address	
Phone/ Fax	0043 676 706 3572
e-mail	andrea.puelz@oeaw.ac.at
Theme	REGIONAL VS. INTERREGIONAL STYLE, ILLUSTRATED BY A SPECIAL KIND OF BYZANTINE JEWELLERY

ABSTRACT

The lecture deals with similarities and differences as well as characteristics and the distribution of significant earrings within early Byzantine jewellery. In this context motifs, production technology and the use of various materials (precious metals and copper alloys) during the early Byzantine period are to be discussed in regard to examine their accordance in terms of an interregional style or determine the existence of isolated regional examples.

Name	PÜLZ ANDREAS
Title	Doz. Dr.

Organization address	Austrian Archaeological Institute, Dep. of Classical Studies Hollandstraße 11-13, 1020 Vienna
Home address	Währingerstraße 157, 1180 Vienna
Phone/ Fax	+43-6769369519
e-mail	andreas.puelz@oeaw.ac.at
Theme	THE EPISCOPAL RESIDENCE IN EPHEBUS
ABSTRACT	
<p>The presentation will provide an overview of the so-called episcopal palace in Ephesus. So far, only the building complex east of St. Mary's Church (within the southern stoa of the Roman Imperial Olympieion) has been referred to as the episkopeion. However, the research of the last years has shown that the early Byzantine residence must have been significantly larger and more representative.</p>	

Name	ANNA ZAKHAROVA
Title	Ph.D., associate professor
Organization address	Lomonosov Moscow State University, Faculty of History, Lomonosovsky prospekt 27-4, Moscow 119192, Russia
Home address	
Phone/ Fax	+79165825108
e-mail	zakharova@inbox.ru
Theme	ON THE 10TH-11TH CENTURY CHURCHES IN KASTORIA: THE PROBLEMS OF ATTRIBUTION AND DATING

ABSTRACT

The churches of Panagia Koumbelidiki, Taxiarches and St Stephen in Kastoria have been traditionally viewed as representing a group of buildings by local masters and dated to various periods from the 9th to the 11th century. Based on the analysis of the wall-paintings in St Stephen and Taxiarches, as well as of some architectural features in all three churches, I intend to show that they can be dated to the second half of the 10th century. The church of Dormition in Labovo, Albania, is very close to these monuments in building technique and architectural decoration, although it is more sophisticated in many ways. A fresco with Deisis recently uncovered in its gallery may be dated to the middle of the 11th century and attributed to the team that painted St Sophia of Ohrid. The architectural features of Labovo also find some parallels in the church of Hagioi Anargyroi in Kastoria. The latter is usually dated to the first half or the middle of the 11th century. Although related in many ways to the earlier group of churches in Kastoria, it also shows some influence of the metropolitan architecture. Some other churches may have been built with the participation of craftsmen from Kastoria during this period in Macedonia and neighboring regions. Thus the continuous development of the local tradition may be traced from mid 10th to mid 11th centuries.

Име и презиме	АРИАДНА ВОРОНОВА
Наставно-научно звање	PhD. Шеф катедре историје и теорије хришћанске уметности факултета Црквених уметности
Адреса посла	Русија, Москва 115184, Новокузнецкаја улица, 23б. Православни Свето-Тихоновски универзитет
Кућна адреса	
Тел/факс	+7 916 286 53 73
e-mail	variadna2@yandex.ru
Тема	ОБЛИК ШАТОРА У РУСКОЈ АРХИТЕКТУРИ XVI ВЕКА И НЕКА ПИТАЊА О ИСТОМ ОБЛИКУ У СРПСКОЈ И РУМУНСКОЈ АРХИТЕКТУРИ

РЕЗИМЕ

Разматрају се главни споменици руске архитектуре шатора из XVI века по хронологији њиховог настанка: црква Вазнесења у Коломенском, црква Усекновења главе Јована Претече у Такову, катедрала Покрова на јарку (Василија Блаженог) и низ других мање познатих храмова. Изражена су нека разматрања о изворима и узроцима настанка облика шатора у руској архитектури, као и сличним завршецима купола цркава у Румунији (манастир Базијаш на Дунаву) и Србији (Гомионица, Моштаница, Рача, Ново Хопово).

Name	BRANISLAV J. CVETKOVIĆ
Title	art historian, PhD, curator – museum councilor, senior research assistant
Organization address	Regional Museum, Kneginje Milice 82, 35000 Jagodina
Home address	Koste Abraševića S-9/5, 35000 Jagodina
Phone/ Fax	062 489 044
e-mail	branicvet@ptt.rs ; bracvet@gmail.com
Theme	REVISITING CHRONOLOGY ISSUES IN RAVANICA

ABSTRACT

Ravanica is one of the most important monasteries of medieval Serbia but one difficult for research. Problems stem not only from yet unspecified chronology of the complex comprising two different parts of fortified walls with towers, monastery precincts and katholikon, but also undetermined chronology of the wall paintings in the church due to gradual process including various groups of painters who worked in the nave, narthex, and tower chapel. These issues are further complicated by the imprecise and even flawed documentation impacting long standing discussions in scholarship. As I myself took part in it since three decades ago, it is time to revisit the topic and address technical and iconographic issues in light of recent breakthroughs made in art history and methodology.

Along more solid ways to date fortifications, question on exact time of building of the narthex must be raised again bearing in mind that some scholars even reject its subsequent erection, despite indisputable proofs provided by archaeological excavations of foundations of the narthex and traces of rough breakup of the original west facade of the church in the northeast corner of the narthex as clear evidence that the north door to the nave is an additional opening, made during or after construction of the narthex.

The complex process of monastery formation must have taken longer duration than it has usually been thought. Scholars tend to fit dating the frescoes in between time of issue of the Ravanica charters and the Kosovo battle, taking for granted that portrait of Prince Lazar as ktetor must have been done before his demise in the clash. However, due to complex phases of both the monastery buildup and decorating the church it is necessary to reconsider traditional dating of the paintings, especially regarding involvement of three different groups of painters only for the nave.

The imprecise documentation for ktetorial fresco led to various unsubstantiated theories to which critical reviews responded by adhering to rather simplified explanations of complex issues and correspondingly without seeing the forest for the trees. But more grounded perspective of distinct parts of the monument and perusal of written sources may enable fresh analysis of perplexed forensic state of the west wall of the nave with historical portraits, adjacent figures and inscriptions, the dating and meaning of which can be fully comprehended within iconography of joint ktetorship and regency.

Име и презиме	ОЛГА ШПЕХАР БРАНКА ВРАНЕШЕВИЋ
----------------------	--

Наставно-научно звање	Ванредни професор Ванредни професор
Адреса посла	Одељење за историју уметности, Филозофски факултет, Универзитет у Београду, Чика Љубина 18-20
Кућна адреса	
Тел/факс	Олга Шпехар, 062254744 Бранка Вранешевић, 0604045733
e-mail	ospehar@f.bg.ac.rs bvranesevic@f.bg.ac.rs
Тема	КА РАЗУМЕВАЊУ ИКОНОГРАФИЈЕ БРОНЗАНОГ КРЧАГА ИЗ ПОНТЕСА СА НАТПИСОМ 29. ПСАЛМА ЦАРА ДАВИДА
РЕЗИМЕ	
<p>Године 1983. на локалитету Понтес, у оквиру раносредњовековног насеља, у остави похрањеној у једној плићој јами, пронађен је између осталог и бронзани крчаг, који се данас баштини у Народном музеју у Београду. У досадашњим археолошким истраживањима понуђена су различита датовања која се крећу у ширем распону, од 6. па све до 11. века.</p> <p>У питању је крчаг са лучно изведеном дршком на чијем се горњем крају налази глава пантера (или лава) разјапљених чељусти, а на доњем глава овна. Изнад главе пантера представљена је птица. На ободу, испод отвора крчага, налази се урезан трећи стих 29. Давидовог псалма. Око и испод овог натписа нижу се, у виду фриза, урезани геометријски и флорални мотиви.</p> <p>Значај овог предмета између осталог лежи у томе што су до данас у мањој мери остале очуване и откриване металне посуде, будући да су често претапане. Тако, оне (по)остају сведоци о размени, комуникацијама и трговини које су се одигравале у ширем аералу медитеранског басена. У овом раду, анализом пре свега иконографије и стила приказаних представа и мотива, те укључивањем и компаративног материјала, моћи ћемо да продремо у симболични и алегоријски визуелни идиом који је био врло популаран у касној антици на поменутом простору, а који је присутан и на овом делу примењене уметности. Истовремено, истицање важности оваквог предмета и његово смештање у шири социо-културни контекст може у великој мери осветлити један период у људској историји, када се интензивно преплићу наслеђе антике и хришћанска теолошка мисао.</p>	

Име и презиме	ДАНИЦА КОМНЕНОВИЋ
Наставно-научно звање	Истраживач-приправник
Адреса посла	Одељење за историју уметности, Филозофски факултет, Универзитет у Београду, Чика Љубина 18-20
Кућна адреса	

Тел/факс	0606888689
e-mail	danica.kommenovic@yahoo.com
Тема	ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ МИНИЈАТУРЕ ЧЕТВОРОЈЕВАНЂЕЉА НБС РС 648
РЕЗИМЕ	
<p>Четворојеванђеље НБС Рс 648 настало је највероватније у другој половини 14. века и састоји се од 221 пергаментног листа, у оквиру којих је сачувано неколико сликаних украса. Осим заставице и две орнаменталне траке посебну пажњу привлачи једина до данас сачувана минијатура са представом јеванђелисте Јована на л. 170v. Представљен је у седећем положају, у тренутку док исписује јеванђеље, одевен у плави хитон и окер химатион, са грађевинама у позадини, тамног инкарната.</p> <p>Будући да је данас у потпуности изостала анализа овог рукописа, те и ове минијатуре, у овом раду биће изложена досадашња истраживања, и успостављене иконографски, иконолошки и стилски блиске везе са још два српска средњовековна рукописа из прве половине 15. века, које могу допринети даљим истраживањима.</p>	

Name	Dimitrios Sisiou
Title	Arheolog
Organization address	
Home address	Nosokomiou 2
Phone/ Fax	6982125621
e-mail	sisioudimitris@gmail.com
Theme	Ο ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΥΔΗ ΣΤΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑ

ABSTRACT

Ένα αξιόλογο ζωγραφικό σύνολο του 18^{ου} αιώνα (1712). Διατηρεί τοιχογραφίες στο Ιερό Βήμα και τον δυτικό τοίχο του κυρίως ναού. Ενδιαφέρουσα τοποθέτηση της σκηνής της Ρίζας το Ιεσσαί στο Ιερό Βήμα πέρα από τα γνωστά θέματα που παρουσιάζονται αυτή την εποχή. Στο νάρθηκα ξεχωρίζουν: ο Ακάθιστος ύμνος, η δημιουργία του κόσμου και ο κύκλος του αγίου Νικολάου.

Име и презиме	Драгана Павловић
Наставно-научно звање	доцент, одељење за историју уметности, Филозофски факултет у Београду

Адреса посла	Чика Љубина 18-20, 11000 Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	0641178747
e-mail	drpavlov@f.bg.ac.rs
Тема	ПРЕДСТАВЕ НА ЗАПАДНОМ ПОТКУПОЛНОМ ЛУКУ БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ У ГРАДЦУ
РЕЗИМЕ	
<p>У раду ће бити разматране представе на потрбушју лука који дели западни травеј од поткуполног простора Богородичине цркве манастира Градца. У темену тог лука насликана је Хетимасија – с Христовом хаљином, отвореним јеванђељем и двокраким крстом са трновим венцем – који чувају два шестокрила херувима и један анђеоло на јужној страни лука. Као сажети вид композиције Страшног суда, слика Хетимасије у Градцу представља замену за тему Другог Христовог доласка и доводи се у везу са фунерарном наменом западног травеја градачке цркве.</p> <p>Испод поменуте представе, у другој зони живописа западног поткуполног лука, насликани су један наспрам другог, свети Јоаким на северној и света Ана на јужној страни. С обзиром на уобичајено иконографско решење Хетимасије, односно сликање ликова Адама и Еве испод те представе, приказивање Богородичиних родитеља на поменутом месту је необично и ретко како у српском тако и у византијском сликарству. Имајући у виду поређење светог Јоакима и свете Ане са Адамом и Евом исказано у делима византијских писаца и химнографа, приказивање ликова Богородичиних родитеља уместо Адама и Еве испод Хетимасије у цркви у Градцу не зачуђује и указује на њихову улогу у историји спасења људског рода. Осим тога, присуство ликова светог Јоакима и свете Ане у програму цркве у Градцу може се објаснити посветом тог храма Богородици. Коначно, представе Богородичиних родитеља из градачке цркве у непосредној су идејној и програмској вези са старозаветним фигурама, међу којима су до данас очувани ликови пророка Гедсона и Данила на потрбушју лука изнад пролаза у јужну певницу.</p>	

Име и презиме	ДРАГОЉУБ МАРЈАНОВИЋ
Наставно-научно звање	Ванредни професор
Адреса посла	Чика Љубина 18 - 20, Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	0638956016
e-mail	sigilopator@gmail.com
Тема	ВИЗАНТИЈСКА ПАРАДИГМА О АНАХОРЕТАМА И ЦАРЕВИМА И ЊИХОВИМ УЗАЈАМНИМ ОДНОСИМА И РЕЛАЦИЈАМА- ДИПТИХ

РЕЗИМЕ

У раду који смо излагали на Међународном научном скупу Ниш и Византија XX 2021. године под насловом "Византијска парадигма о анахоретама и њиховим релацијама према царевима - један оглед", изнели смо запажање да се ради о специфичној византијској парадигми која се постепено формирала у различитим жанровима византијске књижевности од 4. до 11. века. Том приликом обрадили смо неке од најзначајнијих примера односа византијских аскета и царева, попут Светих Симеона и Данила Столпника, Теодора Сикеота, Стефана Новог, Јована Рилског и Прохора Пчињског, те царева Константина Великог, Лава Првог, Маврикија, Фоке, Ираклија, бугарског цара Петра и Романа Диогена. Истом приликом закључили смо да речена тема и материјал превазилазе норму и величину једног рада који би се публиковао у зборнику са скупа, те да сличних примера у историји Византије има још и да они завређују нашу даљу научну пажњу. С тим у вези, предлажемо даље истраживање речене теме на основу даљих примера релација византијских аскета и царева које смо у међувремену идентификовали у византијским текстовима, који ће додатно проширити наше сазнање о овој специфичној парадигми, и додатно употпунити већ изнете хипотезе и закључке. Зато и предлажемо донекле сличан наслов рада који би заједно са већ изложеним и предатим у штампу сачињавао својеврсан диптих о поменутој парадигми. У новом раду бисмо се осврнули на податке о односима које нисмо разматрали у првом раду због просторног ограничења, као што су информације које о односима аскета и царева пружа Теодорит Кирски у својој "Црквеној Историји" - затим византијских хроничари Јован Малала, Теофан Хронограф, као и Теофанов Настављач, историчари Јосиф Генесије и Јован Скилица, и као и претходни пут, осврнућемо се на врло значајан у овом смислу период иконоборства и односа Преподобног Теодора Студита према цару Константину VI, и вести које о овим односима дају јужнословенски текстови, будући да смо показали да је ова парадигма о односима аскета и царева у 10. веку ушла у јужнословенску књижевну културу, па би било значајно осврнути се на још неколико примера из јужнословенског наслеђа ове парадигме којој бисмо придодали описе односа монаха Саве Немањића према византијским царевима Алексију Трећем и Теодору Првом Ласкарису.

Име и презиме	ДУБРАВКА ПРЕРАДОВИЋ
Наставно-научно звање	Научна сарадница
Адреса посла	Балканолошки институт САНУ, Кнез Михајлова 35/IV, 11 000 Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	+381 11 2639 830
e-mail	dubravka.preradovic@gmail.com
Тема	ОБНОВА КУЛТА СВЕТИХ ЕРМИЛА И СТРАТЕНИКА И ЊИХОВЕ САВРЕМЕНЕ ПРЕДСТАВЕ У БЕОГРАДСКИМ ХРАМОВИМА

РЕЗИМЕ

Бакон Ермил и његов тамничар Стратоник примили су венац мучеништва у античком Сингидунуму почетком IV века. Сахрањени су у гробници у близини Београда, али је њихов култ на месту страдања био краткотрајан. Већ средином наредног столећа њихове су свете мошти, пред најездом варвара, пренете у Цариград, где су ова двојица светих била ванредно поштована.

Рецентна иницијатива о обнови њиховог култа у Београду, 1700 година од њиховог страдања, феномен је који завређује пажњу. Прекретницу у установљењу култа ове двојице мученика

означила је одлука Светог архијерејског Синода да се један параклис Храма светог Саве на Врачару посвети управо светим Ермилу и Стратонику. Њихова досадашња редовна, минејска, служба је допуњена како би постала бденијска. Представе Ермила и Стратоника су уведене у сликани програма новоустановљених храмова на територији града Београда. Имајући речено у виду, на овом месту би била проучена савремена рецепција култа београдских ранохришћанских мученика Ермила и Стратоника као и њихова, још увек неустаљена, иконографија на територији Архиепископије београдско-карловачке.

Име и презиме	ДУШАН АНДРЕЈЕВИЋ
Наставно-научно звање	Историчар
Адреса посла	Завод за заштиту споменика културе Ниш, Добричка бр.2, Ниш
Кућна адреса	
Тел/факс	0641850500
e-mail	andrejevic.d@gmail.com
Тема	ПРИКУПЉАЊЕ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА О НИШКОЈ ТВРЂАВИ – ИЗАЗОВИ, МЕТОДОЛОГИЈА И ОЧЕКИВАЊА.

РЕЗИМЕ

Нишка тврђава 2023. Године обележава три века постојања у данашњем облику и прилика је да се том приликом Тврђава приближи како широј публици тако и стручној јавности. Врло брзо се дође до закључка да о Тврђави знамо веома мало и да недостају веома важни подаци, тако да је наш задатак да прикупимо грађу за истраживање коју са сигурношћу можемо наћи у Нишу, Београду, Бечу, Истанбулу, Скопљу...

Име и презиме	ГОРАН ЈАНИЋИЈЕВИЋ
Наставно-научно звање	Ванр. професор

Адреса посла	Православни центар за младе Св. Петар Сарајевски Немањина 4 Источно Ново Сарајево
Кућна адреса	Булевар Ослобођења 1 Београд
Тел/факс	0693941437
e-mail	dgjanicijevic@gmail.com
Тема	МАТЕРИНСТВО И ТУГОВАЊЕ У ФОКУСУ ЗИДНОГ СЛИКАРСТВА БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ У ДОЊОЈ КАМЕНИЦИ
РЕЗИМЕ	
<p>Разматрање о зидном сликарству Богородичине цркве у Доњој Каменици засновано је на неким литургијским, библијским и исторјским аспектима и њиховој међусобној повезаности. Тенденција проницања у суштинско значење и карактер посматраног предмета, према начелима историјско уметничке херменеутике (непрепознатљиви склоп препонатљвих елемената; учинак гестова приказаних личности) потиче из уверења да се на овај начин потенцијално доприноси разумевању и излагању овог споменика културе и свештеног топоса.</p>	

Name	GRAHAM JONES
Title	Dr
Organization address	Kellogg College, University of Oxford
Home address	45 James Street, Oxford OX4 1ET, United Kingdom
Phone/ Fax	0797 921 3683
e-mail	graham.jones@kellogg.ox.ac.uk
Theme	HELENOPOLIS IN THE GALILEE: EMPRESS IN THE FOOTSTEPS OF CHRIST?

ABSTRACT

A reliquary cross seen in Homs (ancient Emesa), half-way between Damascus and Aleppo, suggests that Helena, mother of Constantine the Great born at Niš, was treated as a saint in that region at least by the sixth or seventh century. Her name had already been attached to a city, Helenopolis in the Galilee, within 20km of Nazareth and after 390 included in Palestine Secunda, the province founded in 390 to incorporate the Galilee region and Transjordan. Helenopolis was an episcopal see, and remains a titular, non-residentiary see in the Roman Catholic hierarchy, whose most recent occupant, an American auxiliary bishop of Hartford, Connecticut, died in 1990. As noted by Jan Willem Drijvers, the Byzantinist Ernst Honigmann conjectured a link between Helenopolis and Helena's travels in Palestine, and A. H. M. Jones went further, suggesting that Helenopolis, noted by Sozomen (400-c.450) simply as named for Helena, was founded by the empress herself. Doubtless more town than city, Helenopolis was identified by F. M. Abel with modern Daburiyya (Biblical Daberath, Latin Dabareth), at the foot of Mount Tabor east of Nazareth. However, identification has also been made with Kfar Kama in Lower Galilee, where two adjoining chapels, one a martyrium honouring St Tecla and the other a baptistery with a bishop's name included in mosaics, may have formed part of what the excavator, Aapeli Saarisalo, described as 'a large complex building (either a church or a monastery), the greater part of which is covered by the houses of the modern village'. A mosaic prayer to Tecla is dated 536, but this might not have been the first church here and much hangs on the extent of the bishop's diocese. There are other candidates. This paper will weigh their claims and the suggested foundation by Helena, and explore the place of Helenopolis in the narratives of Late Antique colonisation of the Galilee and anti-Jewish rhetoric.

Име и презиме	ИГЊАТИЈЕ / УРОШ ЂОРЂЕВИЋ
Наставно-научно звање	Дипломорани историчар уметности Дипломирани теолог
Адреса посла	Манастир Светог Николе у Просеку
Кућна адреса	Манастир Светог Николе у Просеку
Тел/факс	0640156420
e-mail	ignjatije.djordjevic84@gmail.com
Тема	РЕАТРИБУЦИЈА И ДАТОВАЊЕ ЛОНГИНОВИХ ПРЕСТОНИХ ИКОНА ИЗ ДЕЧАНА

Ρ Ε Ζ Ι Μ Ε

У истраживању се разматра ауторство дечанских престоних икона: Христа Панτοкратора, Богородице Елеусе и Светог Јована Богослова, које се приписују Лонгину а што су својевремено оспоравали Светозар Радојчић и Сретен Петковић. Рад је базиран на анализи Лонгиновог ауторског рукописа, као услова за компарацију. Издвојене су одлике цртежа и палете поменутих икона, које упућују на то да њихов аутор не би могао бити Лонгин ни у случају да је његов стил у старости еволуирао. Досадашња атрибуција ослањала се на форму цртежа, иако то нису потврђивали ликовни језик икона и дуктус слова на њима. Сви елементи слике указују на то да су ово дела извесног пећког мајстора, који је копирао Лонгинове предлошке, док му је стил много ближи аутору Опела митрополита Дионисија из грачаничке припрате, неголи чувеном зографу. Наведени подаци, сагледани из ширег контекста, време настанка ових икона померају с краја 16-ог на почетак 17-ог века.

Name	Dr IOANNIS SISIOU
Title	Historian of art
Organization address	52 100 Kastoria
Home address	Papamantzari 29
Phone/ Fax	69
e-mail	ioannissisiou@gmail.com
Theme	Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΣΤΟ ΝΑΟ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Α Β Σ Τ Ρ Α C T

Ο κύκλος των Μεγάλων Εορτών στους Αγίους Αναργύρους καταλαμβάνει δύο ζώνες στον κυρίως ναό, όπου παριστάνονται δεκατέσσερις σκηνές. Ευαγγελισμός, Ευαγγελισμός παρά τω φρέαρ, Επίσκεψη Μαρίας στην Ελισάβετ, Γέννηση, Υπαπαντή, Βαϊοφόρος, Μεταμόρφωση, Έγερση Λαζάρου, Κοίμηση, Σταύρωση, Αποκαθήλωση, Θρήνος, Λίθος, Κάθοδος στον Άδη. Ο κύκλος συνεχίζεται και στο νάρθηκα με άλλες δύο σκηνές, την Ανάληψη και την Πεντηκοστή. Όλες οι σκηνές έχουν επίκαιρο χαρακτήρα για τα δεδομένα του 12^{ου} αιώνα και φέρουν την σφραγίδα του κτήτορα.

Име и презиме	др ИВИЦА ЧАИРОВИЋ
Наставно-научно звање	ванредни професор

Адреса посла	Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Мије Ковачевића 11б, Београд
Кућна адреса	Мије Ковачевића 11б, Београд
Тел/факс	0642378355
e-mail	icairovic@bfspc.bg.ac.rs
Тема	АНГЛОСАКСОНСКЕ СТУДИЈЕ У ОКВИРУ ВИЗАНТОЛОГИЈЕ
РЕЗИМЕ	
<p>У реферату ће бити изложене главне смернице које би требало да воде бољем схватању појма <i>англо-саксонске студије</i> и то у контексту византологије. Укратко ће бити расветљено питање дефинисања англо-саксонских студија у ширем оквиру? Англо-саксонске студије су мултидисциплинарне и баве се истраживањима археолошких, нумизматичких, наративних и дипломатичких историјских извора са Британског острва, али и са континенталног дела Европе, те би у раду био направљен приказ утицаја из Источног Римског Царства, како би било омогућено да се у оквиру византологије нађе место и за утицаје на анлосаксонску државу и Цркву. Дакле, из самог покушаја дефиниције односа англосаксонских студија и византологије одмах се уочава вишеслојност и комплексност истраживања што наводи на мултидисциплинарни приступ теми и проучавање резултата и закључака из више научних области (филологија, археологија, историја, и на крају, теологија) које би могле да допринесу позиционирању англосаксонских студија у широком византолошком контексту.</p>	

Name	IVO TOPALILOV
Title	Assoc. Prof. Dr.
Organization address	Moskovska St. 13, Sofia, 1000, Bulgaria
Home address	
Phone/ Fax	00359/899 298 358
e-mail	itopalilov@yahoo.com
Theme	THE BASILICAS WITH POLIGONAL APSE IN THRACE IN THE SECOND HALF OF 5TH CENTURY

ABSTRACT

It is assumed that the basilicas with polygonal apse in Thrace used as its prototype the *catholicon* of the Stoudios monastery in Constantinople. At first glance it seems that it is so, as the Stoudios basilica was built at the time when the polygonal apse also entered Thrace – in the middle of 5th century. The nature of the basilica in Constantinople as *catholicon*, however, raises some doubts as the polygonal apse in Thrace was attached to all type of basilicas except the monastery's. Besides, given the specifics of the monastery liturgy, it seems that the use of a *catholicon* as prototype for all kind of basilicas, including Episcopal, seems inappropriate. So, the goal of this presentation is to study as much as possible the matter on the examples from Thrace.

Name	JASMINA S. ĆIRIĆ
Title	PhD, Assistant Professor
Organization address	University of Kragujevac, Faculty of Philology and Arts, Jovana Cvijića bb, 34000 Kragujevac, Republic of Serbia
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	jciric0905@gmail.com jasmina.ciric@filum.kg.ac.rs
Theme	WORLD'S HERITAGE IN DANGER: MONASTERY MATEIČ, TWENTY YEARS AFTER THE ARMED CONFLICT

ABSTRACT

The monastery Mateič is one of the numerous Medieval monasteries in the Republic of North Macedonia that were built high up in the mountains, on the south-eastern side of the mountain Skopska Crna Gora, the Kumanovo side. The monastery became known specifically during the 14th c. as an imperial endowment dedicated to the Assumption of the Virgin. It is important to mention that Mateič is listed in the Charter (Chrysobull) of King Stefan Uroš II Milutin (r. 1282–1321) issued for St. George monastery near Skoplje. According to the biography of Emperor Uroš V, written by Patriarch Pajsije, Emperor Stefan Dušan (r. 1355–71) started the construction of the Church of the Assumption in its place, and the church was completed around 1357 by Empress Jelena with her son Uroš V around 1357.

The armed conflict in the Republic of Macedonia commenced at the beginning of 2001. On 3rd May 2001, the monastery was occupied by the Ushtria Çlirimtare Kombëtare (UÇK - National Liberation Army), who used it as their headquarters and arsenal of weapon. The church of Dormition heavily suffered both in the interior and the exterior. Restoration of the suspected damage was financially supported by the Dutch Embassy in Skopje joined by the staff of the EU Monitoring Mission. It was recommended that Macedonian and international experts should undertake restoration works. During the mission, it became apparent that the frescoes had suffered countless devastations. Most of all, church was demolished and damages were visible

at numerous frescoes (e.g. Virgin Mary with Christ, fresco of St. Apostle Peter with sprayed graffiti "Dgego Armando Maradona; Kupa Uefa" and sprayed double-headed eagle with UÇK abbreviation inside). This sort of iconoclasm and damaging the world cultural heritage raises a question of how armed conflicts and intentional damaging of the medieval churches founded in the nowadays endangered zones should be interpreted.

Име и презиме	ЈАСМИНА ШАРАНАЦ СТАМЕНКОВИЋ
Наставно-научно звање	Доцент на Департману за историју Филозофског факултета Универзитета у Нишу
Адреса посла	Ђирила и Методија 2, 18000 Ниш
Кућна адреса	
Тел/факс	069/2829112
e-mail	jasmina.saranac.stamenkovic@filfak.ni.ac.rs
Тема	МИХАИЛО ПСЕЛ О ЛЕПОТИ ИЗРАЖАВАЊА

РЕЗИМЕ

У врло драгоцену историјско-књижевну грађу Михаила Псела, врсног византијског филозофа и ретора XI века, налази се и епистографска збирка сачињена од писама упућених самом врху византијске световне и црквене елите. Тежиште истраживања у раду односи се на филозофове стихове о значају лепог изражавања у Византији. На основу података које нам пружају анализирани стихови јасно је да Псел указује на свест византијских високодостојанственика о томе колику су важност у Царству имали умни и широкообразовани људи. Стога их владари нису сматрали својим поданицима, већ пријатељима.

Name	LARS RAMSKOLD
Title	Dr.
Organization address	
Home address	Kommendorsgatan 8 H
Phone/ Fax	0046 76 878 8080
e-mail	lars.ramskold@telia.com
Theme	The PLVRA NATAL FEL forgeries of Constantine I

ABSTRACT

The date of birth of Constantine I is known to be the 27 February. Unfortunately, the year is uncertain. However, a unique coin held by the British Museum for almost 200 years has been suggested to celebrate Constantine's 50th birthday. The coin bears the legend PLVRA NATAL FEL, "May there be many happy birth[day]s". Its authenticity has never been questioned. If the coin can be accurately assigned to a bronze coin emission with a known date, the riddle may be solved. The portrait style of the coin points to the 320's. During this decade Constantine's portrait underwent a succession of changes enabling us – when we combine the iconography and the mint marks - to restrict possible dates of production to a few years or less. Now a second example of the PLVRA NATAL FEL type has surfaced. However, instead of confirming the authenticity of the BM coin it has confirmed that both are old forgeries. They cannot be used to deduce the year of birth of Constantine I. The methods used to produce these forgeries are discussed.

Имя и фамилия	МАКСИМ ОНУФРИЕНКО
Ученая степень, звание	
Рабочий адрес	Государственный научно-исследовательский институт реставрации (ГОСНИИР) РФ г. Москва ул. Гастелло 44 стр. 1
Домашний адрес	РФ Московская обл. г. Балашиха мкрн. Саввино ул. Народного ополчения д. 1
Тел/факс	+7 (919) 999-87-03
Электронная почта	maksimoufrienko@icloud.com
Тема	<i>THE SUBJECT OF THE VISION OF ST. GREGORY THE THEOLOGIAN IN THE POST-BYZANTINE ART</i>

РЕЗЮМЕ

The scene of *The Vision of St. Gregory the Theologian* is based on a text of the liturgical commentary. Though not very widespread, the subject occurred rather frequently in monumental painting of Russia in the late 16th–17th centuries, where it was placed in the altar area (Cathedral of the Archangel in the Moscow Kremlin; Church of Our Lady of Smolensk of the Novodevichy Convent; Holy Trinity Church in Vyaziomy). Meanwhile on the Balkans, the only example of the scene is known — a series of miniatures (Vat. gr. 2137) made by a Cretan artist. In both cases, rather than depicting the whole commentary in detail, the most important scenes were selected to convey the subject — namely, the activity of the heavenly forces during the earthly liturgy. The scene of *The Vision* shares certain motives of the other liturgical subjects, such as *The Heavenly Liturgy*, *The Liturgy of St. Basil* as well as the variations derived from them — above all, the depiction of the Great Entrance. However, it must be regarded as an independent subject.

As we suggest, it appeared for the first time in the Church of the Archangel's miracle at Chonae in the Chudov monastery in the Moscow Kremlin (1518–1519). Though the frescoes were not preserved, a drawing of the church decoration provides us with evidence of the liturgical subject on the prothesis wall. Another possible source for the iconography of *The Vision of St. Gregory* is a cycle of miniatures illustrating the Life of St. Niphon (1530s), offering close solutions for the liturgical scenes. In the report, we will examine the two early examples as a probable influence on both the Russian monumental painting and the Cretan miniature.

Name	MARINA PERSENG
Title	PhD Theory of Arts
Organization address	New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria
Home address	
Phone/ Fax	00359887877797
e-mail	perseng@abv.bg
Theme	THE FLOOR MOSAIC DECORATION FROM THE POST-JUSTINIAN PERIOD TO THE BEGINNING OF THE 7TH CENTURY FROM THE LATE ANTIQUE PROVINCES OF THE BALKANS

ABSTRACT

The period after Justinian's rule on the Balkans was associated with catastrophic earthquakes and the invasions of the Avars and Slavs and the devastation associated with them, which is a reflection of the overall situation in the Empire. At the beginning of the VII century, the situation became even more complicated, as the Empire experienced an extremely severe political and economic crisis. Constant military conflicts and attempts to preserve its integrity led to the decline of temple construction, and of course this reflected on the mosaic decoration. Thus, this last stage in the development of mosaic decoration during the Early Christian period on the Balkans, in art terms, is emphatically schematic and the images act more as a symbol-sign. This manifestation in art continued in the following periods, as in the Middle Ages it acquired aesthetic characteristics that marked the whole epoch.

Name	MARCO FASOLIO
Title	dr
Organization address	Università del Piemonte Orientale, Vercelli, Italy
Home address	Torino, Italy
Phone/ Fax	+39 3490907631
e-mail	marco.fasolio@uniupo.it
Theme	IN THE NET OF THE PALAIOLOGOI: DYNASTIC RELATIONSHIPS BETWEEN MONTFERRAT AND SERBIA IN THE SHADOW OF BYZANTIUM, 14TH-15TH CENTURIES

ABSTRACT

Despite being the sovereigns of a tiny landlocked feudal principality in north-western Italy, at least since the late 11th century the marquises of Montferrat had established a noteworthy projection towards the Holy Land and the Byzantine *oikoumene*. When Manuel I Komnenos (1143-1180) rose to the throne in Constantinople, the intensity of the interactions between the *basileia* and Latin Europe grew exponentially, with the Aleramici, the ruling family of Montferrat, playing a major role in this new phase. In 1179 Renier of Montferrat married one of Manuel I's daughters and was given the high palatine title of *caesar*, his brother Conrad was also a trusted friend of Byzantium and even became king of Jerusalem in 1190, while Boniface, he too a brother of the former two, led the fourth Crusade and was crowned king of Thessalonica after losing the ballot for the Latin Empire of Constantinople. However, when Demetrios, son and successor of Boniface in Thessalonica, was ousted in 1224 from his reign by Theodore Komnenos Doukas (1215-1230), it seemed that the ties that connected the Aleramici with the Christian East had been severed forever.

It was not the case, but, indeed, more than six decades elapsed before another Byzantine-Montferratian liaison was created, this time at the sole initiative of a *basileus*. After lengthy negotiations started by Michael VIII Palaiologos (1259-1282), in 1284 Andronikos II (1282-1328), son and heir of the latter, married Violante, daughter of marquis William VII of Montferrat (1253-1292). Andronikos II's and Violante's should have been a rather ordinary marriage alliance, as there had been plenty of others in the past between Byzantium and western powers, but it led to several

unexpected consequences, the most surprising of which was undoubtedly that Theodore, second-born child of the couple, inherited the marquisate of Montferrat, thus installing a Byzantine dynasty on the throne of an Italian feudal lordship. Belonging to the clan of the Palaiologoi gave the marquises of Montferrat a sort of natural sensitivity towards the issues of what Obolensky called the 'Byzantine commonwealth', to which they felt a sort of commitment as if they were still part of that world. Fruitless and unfeasible dynastic claims to the Byzantine throne had always drawn the attention of the Palaiologoi of Montferrat more than actual Balkan and Middle Eastern politics, but nonetheless the latter was never completely neglected by the marquises. Even though their impact on the events of the East was not as relevant as their Aleramici ancestors', these western Palaiologoi nearly always managed to renew their relationship, either cultural, economic or matrimonial with their original homeland. Serbia was twice and not negligibly involved in this new period of Montferratian projection in the Levant, for Theodore Palaiologos himself had been on the verge of becoming heir apparent to king Stephen Uroš II Milutin (1282-1321) and marquis Boniface III Palaiologos (1483-1494) married despot Stephen Branković's daughter Maria, thus making his country a center of attraction and a shelter for prominent Balkan refugees fleeing from the Ottomans like the Albanian prince Constantine Arianites and perhaps even cardinal Bessarion. The aim of this paper is to describe the geopolitical and cultural framework in which late medieval Montferrat-Serbian interactions occurred, while trying to retrace the incidental factors as well as the long-term political trends, both domestic and international, that influenced the decision of the two counterparts to establish such ties.

Name	MILEN MARKOV
Title	PhD student
Organization address	Institute of Balkan Studies and Center of Thracology – Bulgarian Academy of Sciences 45 Moskovska Street, Sofia 1000
Home address	Bulgaria, Nesebar, kompleks Mladost, bl. 59, ap. 12
Phone/ Fax	+ 359 (0)886 889893
e-mail	markov_milen@yahoo.com
Theme	FOURTH CENTURY ARIAN EPISCOPAL SEAS IN THE BALKAN

ABSTRACT

At the beginning of the 4th century the Church was shaken by a dispute that affected the whole of society. The cause was the heresy of Arius, presbyter at Alexandria, who was preaching about inequality between the persons in the Holy Trinity: Second person (God Son) is created from first (God Father) in time and differs by His essence. Although his beliefs were not accepted by all, many bishops, especially in the eastern parts of the Roman empire had similar views. Although the episcopal sees in the diocese of East represent the main center of the heretical movement the bishops in the Balkans were amongst the most important and influential one.

Balkans appear as one of the centers of arianism in the form of „homoian“ doctrine – the leading and accepted by the State version of the heresy for a period of quarter century till the death of emperor Valence at Hadrianople in 378.

Arian centres of Balkan Peninsula started to appear at the years following the First Ecumenical Council. The first disciples of Arius we found at the diocese of Illiricum - Ursacius (bishop of Singidunum) and Valence (bishop of Mursa).

For shorter or longer period as arian centers can be indicated: Naisus (bishop Ciriacos was participant at the council of Constantinople at 336, which condemned Marcellus of Ancira), Sirmium (after 351, when Germinius took episcopal sea) and Ratiaria.

In diocese of Tracia arian centers appeared just after the Council at Nicaea: there were Constantinople and Heraklea at province of Europe, and Hadrianopolis and (probably) Anchialos at province of Haemimont.

Before the Council of Serdica arian centers at province of Thracia were Philippopolis and Augusta Traiana, and at the second half of the 4th c. in Lower Moesia: Marcianopolis and Durostorum.

The purpose of this paper is to consider these arian centers, using written sources from the participants (like Athanasius of Alexandria and Hilary of Poitiers) in 5th c. historians (Socrates, Sozomenus, Theodoretus and Philostorgius).

Име и презиме	МИЛОШ ПАВЛОВИЋ
Наставно-научно звање	Докторанд – Филозофски факултет у Нишу, Департман за историју
Адреса посла	Трг Рудара бб, Алексиначки Рудник 18226, Република Србија,
Кућна адреса	Максима Горког 4/19, 18000 Ниш
Тел/факс	060/146-62-36
e-mail	pavlovic.n.milos@gmail.com
Тема	СРБИ КАО „НОВИ ИЗРАИЉ“ У ПОЛИТИЧКОЈ ИДЕОЛОГИЈИ КРАЉА УРОША I

РЕЗИМЕ

Парадигма о „новом Израилу“ постојала је на широком простору средњовековне европске хришћанске културе и у различитим семантичким реализацијама представљала важан чинилац политичке идеологије великог броја европских држава. Сходно «духу времена» и средњовековна Србија није била лишена ове компоненте у политичкој идеологији. Можемо рећи да је у династичкој књижевности куће Немањића убедљиво изграђиван концепт по коме је српски народ постао нови „изабрани народ“ или „нови Израил“. Истраживање историјских извора нам открива да се код Срба ова парадигма први пут среће у *Житију Симеона Немање* од Светога Саве. Али кључан немањићи идеолог за разумевање ове политичке парадигме биће тек писац Житија Светога Саве, јеромонах Доментијан, аутор епохе краља Уроша I. Код Доментијана су Срби увек „нови изабрани народ“, јер су потомство Светога Симеона који је нови Јаков. Свети Симеон је: *савршени отац отачаства свога*, који је помоћу Божјом и молитвама Светога Саве, постао: *већи од оца својих*.

Слично Доментијану пише и наредни животописац Светога Саве јеромонах Теодосије, међутим његове поставке иако нису до сада подробно анализирани у научној литератури ипак представљају углавном понављање Доментијанових теза, док са друге стране припадају другој епоси и хронолошки млађем идеолошком програму краља Милутина.

Идеја о Србима као „новом Израилу“ промовише династију Немањића као светородну и то је основни циљ ове парадигме. Њоме се постиже свест о томе да је пород Светога Симеона благословен, јер његови потомци су једини достојни да владају српском земљом. Код Доментијана је постојао и култ „свештено тројице“, који је значајан због тога што је здруженом култу Светога Симеона и Светога Саве придодат и култ првог светог краља Стефана Првовенчаног. Оваквим здруженим штовањем ове тројице првих немањићких светитеља, Доментијан је додатно промовисао легитимитет потоњих владара који су потекли од Стефана Првовенчаног, а конкретно тадашњег „светородног“ краља Уроша I.

Као наручилац Доментијанових дела и ктитор Сопоћана, главни покровитељ ове идеје и покретач ширег програма династичке идеологије несумњиво је био краљ Урош I.

Име и презиме	МИОДРАГ МАРКОВИЋ
Наставно-научно звање	редовни професор, доктор наука
Адреса посла	Чика Љубина 18-20
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	mmarkovi@f.bg.ac.rs

Тема	ДРУШТВЕНИ СТАТУС СЛИКАРА У ВИЗАНТИЈИ И ЗЕМЉАМА ПОД ЊЕНИМ КУЛТУРНИМ УТИЦАЈИМА
РЕЗИМЕ	
Рад се бави питањима која се односе на друштвени статус сликара у Византији и земљама под њеним културним утицајима. Заснован је углавном на различитим изворима из Византије, Србије, Русије, Дубровника, Котора, Венеције, Крита, Фиренце, Котора, итд.	

Име и презиме	ДР МИША РАКОЦИЈА
Наставно-научно звање	доцент
Адреса посла	Завод за заштиту споменика културе Ниш, Добричка 2, 18 000 Ниш
Кућна адреса	
Тел/факс	018/523-414; 064/3994388
e-mail	mirakocija@gmail.com
Тема	О ЈЕДИНСТВЕНИМ РАНОВИЗАНТИЈСКИМ ЈОНСКИМ ИМПОСТ КАПИТЕЛИМА СА ЈУГА СРБИЈЕ

РЕЗИМЕ	
<p>Препознато јединствено и особено решење идентичних јонских импост капитела откривени у највећем броју у Царичином Граду (Ivstiniāna Prima), два код неистражене цркве Св. Петке у селу Рударе, затим у цркви из 14. века код Бојника у селу Мрвеш, у рановизантијској базилици у Ћурлини код Ниша и у цркви Св. Богородице у Куршумлији. Овај тип рановизантијског капитела захтева исцрпну анализу која би узела у обзир тектонику капитела, врсту камена, начин израде рељефа, присуство биљног мотива, начин на који је решен крст, посебно како су осмишљене волуте. Упитању је јединствено поједностављен тектонски облик јонског импост капитела који вешто обједињује у једну целину јонски део (волуте) са импостним блоком. Ова посебна врста капитела знана је само на наведеним локалитетима јужне Србије, који су угледна рановизантијска црквена средишта али и значајне средњовековне цркве и манастири. Овај тип рановизантијског капитела захтева исцрпну анализу која би узела у обзир тектонику капитела, врсту камена, начин израде рељефа, присуство биљног мотива, начин на који је решен крст, посебно како су осмишљене волуте. Овај тип ипост капитела назван је јонским због волута, и пред тога што овако обликоване волуте не припадају класичним античким јонским волутама. Својим обликом подсећају на „овновске рокове“, а тиме и потребу да се сагледа њихово порекло и типски издвоје као особен производ локалне клесарске радионице.</p>	

Име и презиме	НЕБОЈША ШУЛЕТИЋ
Наставно-научно звање	Научни сарадник
Адреса посла	Балканолошки институт САНУ, Кнез Михаилова 35/IV, 11000 Београд
Кућна адреса	Сађе Живановића 27/а, 11000 Београд
Тел/факс	064 271 40 71
e-mail	nsuletic@gmail.com
Тема	НИШКИ И ТОПЛИЧКИ ЕПИСКОП ЈОАНИКИЈЕ (1702–1734)
РЕЗИМЕ	
<p>За време Рата Свете лиге (1683–1699) српска црквена организација у Османском царству практично је престала да постоји. Ратна разарања и губитак становништва негативно су се одразили на економске прилике у Пећкој архиепископији, што је успоравало обнову њеног архијерејског сабора, десеткованог свештенства и уништене инфраструктуре. Како су српски патријарси имали обавезу да редовно измирују пореске обавезе према држави, највећи део новчаних средстава морали су да обезбеде житељи малобројних епархија које су се економски опорављале брже од осталих. У првим годинама управе патријарха Калиника I (1691–1710) то су биле Темишварска и Вршачка епископија, али су ове области током Аустријско-турског рата 1716–1718. године доспеле под хабзбуршку власт. Све већи значај за одржавање солвентности Српске патријаршије добијала је Нишка епископија, којом је од 1702. до 1734. године управљао један од најближих сарадника патријарха Калиника I — епископ Јоаникије. У чланку се разматрају детаљи из живота овог истакнутог српског јерарха из XVIII века и износи низ непознатих података о њему из грађе османских архива.</p>	

Име и презиме	ОГЊЕН ТУТИЋ
Наставно-научно звање	Студент мастер академских студија на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, ментор проф. др Бранка Вранешевић
Адреса посла	
Кућна адреса	Мачвански кеј 153, Мачванска Митровица, Сремска Митровица
Тел/факс	066/414-219
e-mail	tuticognjenn@gmail.com

Тема	КАСНОАНТИЧКИ КАПИТЕЛ СА СЦЕНОМ ЛОВА ИЗ ЕПИСКОПСКЕ БАЗИЛИКЕ У СТОБИЈУ
РЕЗИМЕ	
<p>Систематска археолошка истраживања епископске базилике у Стобију, најстарије, највеће и најзначајније цркве у сакралној топографији града, су резултирала открићем ванредног броја капитела стубова. Својим морфолошким карактеристикама, стобски капители представљају илустративна сведочанства динамичних развојних токова израде и декорисања многоструких и многообразних облика и форми касноантичких и рановизантијских капитела. Међу најпознатије и најрепродукованије примере капитела из епископске базилике у Стобију спада тзв. капител са сценом лова који се чува у колекцији Народног музеја у Београду. Циљ овог рада је преиспитивање и рекогносцирањ јединствене иконографије поменутог примера капитела, са идејом проналажења могућих модела тумачења, утемељних, превасходно, на познавању сродних примера капитела, те широког корпуса касноантичких мозаика са представом борби животиња и њихове симболичне улоге у визуализацији Раја у простору хришћанског храма.</p>	

Име и презиме	ПЕРИЦА ШПЕХАР
Наставно-научно звање	ванредни професор
Адреса посла	Универзитет у Београду, Филозофски факултет – Одељење за археологију, Чика Љубина 18-20, 11000 Београд
Кућна адреса	Александра Белића 5, 11000 Београд
Тел/факс	0638562068
e-mail	perica.spehar@gmail.com
Тема	ОБОВА ВИЗАНТИЈСКОГ ЛИМЕСА НА ДУНАВУ У СВЕТЛУ НОВИХ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА ЕГЕТА
РЕЗИМЕ	
<p>Окончање византијско-бугарског сукоба у корист Византије током прве четвртине 11. века довело је до поновног успостављања њених северних граница на десној обали Дунава. Поменути процес подразумевао је реокупацију касноантичких фортификација, што је потврђено у Београду, Маргуму и Великом Градцу, али и подизање нових утврђења. Једно од њих констатовано је и на ширем простору Ђердапа, на локалитету Егета. У ранијој научној литератури сматрало се да ово налазиште представља изузетно важно сведочанство промена у начину одбране лимеса у периоду од римских освајања до слома византијске управе почетком 7. века. Постојање три фортификације које се разликују по положају, облику, димензијама и датовању, тумачено је као пример промене стратегије одбране. Ипак, током неколико кампања археолошких истраживања спроведених током претходних пет година, уз примену најсавременије методологије</p>	

која подразумева и геомагнетна снимања, констатовано је да Утврђење II на локалитету Егета не припада касноантичком раздобљу како се раније мислило. У раду ће бити презентовани резултати нових археолошких ископавања, која су показала су да је реч о утврди чији су бедеми, судећи према налазима новца, подигнути средином 11. века у склопу обнове византијског лимеса. Осим тога, биће анализирани и драгоцени подаци о начину одбране северне границе Царства по поновном успостављању византијске управе, о изгледу бедема и кула, као и техници њиховог зидања. Такође ће бити употпуњена и сазнања о изгледу кућа, њиховом распореду унутар фортификације, па и о свакодневном животу становништва унутар бедема. Покретни археолошки материјал, попут керамичких налаза, накита и пре свега новца, указује да је брањени простор највише коришћен током 12. века, када су се на Дунаву и водили најинтензивнији сукоби између Византије и Угарске.

Име и презиме	СЛАВИША ТУБИН, ђакон
Наставно-научно звање	Докторанд на ПБФ Универзитета у Београду
Адреса посла	Епархија зворничко-тузланска, Бијељина (БиХ), Патријарха Павла 40.
Кућна адреса	Цара Лазара 14В, Бијељина (БиХ)
Тел/факс	+38766/195-303
e-mail	slavisa.tubin91@gmail.com
Тема	КУЛТ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ВИЗАНТИЈСКОЈ ВОЈСЦИ X ВЕКА

РЕЗИМЕ

У Византији X века долази до експанзије и надоградње култа Пресвете Богородице кроз појаву нових и химнографску надоградњу богослужбених празника попут Покрова и Полагања Ризе Пресвете Богородице. Култ Дјеве Марије је имао нарочит епицентар у храму на Влахерне.

Истовремено осетан је пораст култа Пресвете Богородице као војне заштитнице византијске војске о чеми нам сведоче оновремени литерарни извори. Тако *Vita Basilii* сведочи о култу Пресвете Богородице у војним церемонијама приликом одласка војске у рат. Спис *De Ceremoniis* у истом контексту сведочи о повратку војске из похода и прослави тријумфа са елементима благодарења Пресветој Богородици. Њена улога у рату је довођена у везу са њеним молитвеним предстојатељством о чему нам извештавају војни приручници *Praecepta Militaria* и *De Velitatione Bellica*. *Историја Лава Ђакона* сведочи велику оданост култу Пресвете Богородице војничког василевса Нићифора II, као и агиографско чудо Дјеве Марије у византијској војсци у рату против руског кнеза Свјатослава.

Име и презиме	СМИЉКА ГАБЕЛИЋ
----------------------	-----------------------

Наставно-научно звање	Научни саветник
Адреса посла	Институт за историју уметности, Филозофски факултет, Универзитет у Београду
Кућна адреса	
Тел/факс	063/8813083
e-mail	sgabelic@f.bg.ac.rs
Тема	ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ ПРИСТУП ВИЗАНТИЈСКОМ И ПОСТВИЗАНТИЈСКОМ НАЛАЗИШТУ
РЕЗИМЕ	
<p>У раду се износе нова запажања о садржају и величини археометалуршког локалитета на падинама клисуре Лесновске реке у близини села Леснова (Северна Македонија). Налазиште представља локалитет са више хронолошких слојева трајања и обухвата касноантичко, средњовековно и нововековно раздобље.</p>	

Name	SVETLA PETROVA
Title	Doctor
Organization address	Archaeological museum Sandanski, Sandanski. Bulgaria
Home address	
Phone/ Fax	+359 888 719 414
e-mail	svetlapetrova57@gmail.com
Theme	THE ONE-AISLE EARLY CHRISTIAN CHURCHES FROM THE TERRITORY OF SOUTHWESTERN BULGARIA

ABSTRACT

Except the numerous Early Christian basilicas, in Southwestern part from Bulgaria have been used one-aisled churches. Differently to the basilicas, they were serving a limited number of Christians. The reason they have been chosen is that they could be built quickly because of its modest constructive type, not expensive cost of building and the possibility of creating of equality among the members of the church. In the rural and small remote sites they also fitted better to the limited local possibilities of building and rites. That's why this type of small churches has remained in usage to the present day. In the article are gathered together for the first time the one-aisle churches from the territory of Southwestern Bulgaria.

According to its function they were serving as fortresses churches, town and city's ones and cemetery ones. The naos is rectangular, elongated and ends to the east with apse, and to the west with a non-indented naos, which could even be omitted in some of the churches. The ceiling is half-cylindrical or a ridge one, covered with tegulae. There were found also one-aisle churches with a complicated plan, built under the eastern influence and the presence of foreign ethnical representatives.

Name	VALERIA KUVATOVA
Title	Mrs
Organization address	Institute for Oriental Studies, Russian Academy of Science
Home address	
Phone/ Fax	+7(985)4113049
e-mail	kintosha@mail.ru
Theme	STONE VENEER IMITATION IN THE CRYPT WITH ANCHOR. ORIGIN AND CONNOTATIONS

ABSTRACT

The decorative program of the tomb with an anchor from the Yagodin Mala Necropolis contains painted imitations of stone veneer that look like a combination of rectangular panels made of breccia and another, more luxurious stone reminiscent of either alabaster or agate or *cipollino verde* marble. At first sight, stone imitations seem to be just a common design pattern omnipresent in the mural painting of the Roman Empire. Meanwhile, its utmost popularity throughout the vast Roman world lead to the development of three particular styles. These styles originated from different cultural centers, were adapted for slightly different purposes and sometimes attained specific connotations.

The imitation of luxurious stone veneer seems to have originated from 3th c. BC Alexandria. The **first stone imitation style** was based on the Alexandrian tradition. A mysterious Alexandrian monument (the so-called 'Alabaster tomb') is likely to be one of the funerary buildings that inspired the development of the stone imitation design in Egypt. As the designs of the most aristocratic Alexandrian tombs imitate alabaster surface of the walls, the status of the Alabaster tomb owner is likely to have been royal or close to royal. The design patterns consisted of juxtaposing rectangular panels, sometimes surrounded by frames imitating another stone. Most often the painters preferred to imitate luxurious alabaster and agate.

The **second stone imitation style** derives from the first Pompeian style. The design patterns consist of alternating stone veneer panels and columns. The Romans fancied other types of luxurious stones for architectural decoration. Since the 1st century AD, breccia kept gaining popularity in Roman art, as well as expensive *cipollino* marbles imported from Greece. The *cipollino verde* in particular became a favorite of the Roman architects and painters. Both breccia and *cipollino* were distinctive, recognizable and easy to imitate.. While breccia seems to have been a really common, omnipresent type of stone, the *cipollino* marbles were associated with a higher social status of the monuments.

The **third style** – imitating *opus sectile* floor panels – is also of the Roman origin. It cared less about the verisimilitude of imitation and more about sophisticated ornamental designs. All three styles were in use in the Late Antiquity, often intermixed in various combinations. The inclination towards a particular style depended on a local tradition, function of the building and the social status of customers. While Early Christian churches were usually decorated in the mix of the second and third styles, the majority of funerary monuments tended towards the first and the third styles. The stone imitation design of the tomb with an anchor from the Yagodin Mala Necropolis seems to have derived from Romanized version of Alexandrian tradition. In the meantime, the choice of particular stones – namely breccia and, allegedly, *cipollino verde* – are purely Roman. It fits in a specific tradition that is likely have developed in Greece and spread over the Northern Balkan and Black Sea regions. This stone veneer imitation style probably hinted at the important status of the tomb owners.

Name	VANIA POPOVA
Title	
Organization address	Independent researcher
Home address	
Phone/ Fax	0888 517 606
e-mail	Popova.vania@gmail.com
Theme	THE INFLUENCE AND ROLE OF CONSTANTINOPLE IN THE DEVELOPMENT OF CULTURE IN THE CENTRAL AND EASTERN BALKANS

ABSTRACT

The article deals with the influence and role of Constantinople in many spheres of the forms styles and development of culture in the ancient provinces on the territory of Bulgaria. First studied is the city and defence planning, with new kinds of decisions and novelties, copying the New Rome. On the second place is the liturgy of the capital, the architectural plan, liturgical furniture and objects, and the inner decoration (wall paintings and mosaics in quite new styles) of the basilicas, churches, martyria and monasteries. On the third place is the Imperial cult reflected in the new Christian notion of the Early Byzantine ruler in the monumental forms, treatment and styles, but also in the smaller forms of the steel weights and ivory dyptichs. The ban of the old entertainments as gladiators and athletics replaced by the hippodrome one and some theatre spectacles added to the picture copied in the cities in the Central and Eastern Balkans.

Имя и фамилия	ВЛАДИМИР ПЕТКОВ ГЕНЧО ДИМИТРОВ
Ученая степень, звание	Магистър магистър
Рабочий адрес	Исторически музей – Нова Загора
Домашний адрес	2800 Гр.Сандански ул.Александър Буйнов 1 8900, гр. Нова Загора, ул. Св. Св. Кирил и Методий 12
Тел/факс	0896 713 202 0887098580
Електронна почта	vladimirpetkov@mail.bg mediator.dimitrov@abv.bg
Тема	КОНСТРУКЦИЯ И ГРАДЕЖ НА ЕПИСКОПСКАТА БАЗИЛИКА В ПАРТИКОПОЛИС - ГР. САНДАНСКИ

РЕЗЮМЕ

Археологическите проучвания на обект Епископска базилика в продължение на 30 години дадоха възможност да се установи с голям процент на достоверност вида, планировката и градежа на раннохристиянски храм от периода 5-7 век сл.Хр.

Това се дължи на обстоятелствата, че след разрушаването на храма няма съвременни намеси, което позволява почти 100 процентно възстановяване на всички помещения на Епископския комплекс. В планировката са включени Атриум, Нартекс, Наос, Баптистериум, Скрипториум, Мартирион и Стопанско помещение. Запазените останки и извършени сондажи позволяват да се види конструкцията и начините на градеж на този раннохристиянски храм в подробни детайли.

Name	ZLATOMIRA GERDZHIKOVA
------	------------------------------

Title	Assoc. Prof.
Organization address	Institute of Balkan Studies and Center of Thracology – Bulgarian Academy of Sciences 45 Moskovska Street, Sofia 1000
Home address	Bulgaria, Yambol, 75 Matvey Valev St., ap. 5
Phone/ Fax	+ 359 886753023
e-mail	zltomira.gerdzhikova@gmail.com
Theme	ARIANS OF POWER – URSACIUS OF SINGIDUNUM AND VALENS OF MURSA
ABSTRACT	
<p>The Fourth century is crucial for the development of the Church – its doctrine, structure, hierarchy. Without the Arian conflict, the constant disputes and political struggles between the bishops, the Church that we know today would have been different. Important part in this process of Church modeling had the Arian bishops from the Balkans.</p> <p>In the proposed presentation I would focus on two of these bishops – Ursacius of Singidunum and Valens of Mursa. Two well-known leaders of the Arian party not only in the West but in the whole Empire whose influence and political impact are still not acknowledged. Marking the important moments of their careers I would try to present how they influenced the rise of the bishop as political leader. Different relations with bishops, emperors and other political figures will be visualized by social network analysis software.</p>	